die we ons niet ten laste mogen laten leggen. Maar wel dient klaar en helder te worden ingezien de moeilijkheid, die aan zulk een nieuwe overzetting verbonden is. We gelooven daarom, dat de tijd voor zulk een nieuwe vertaling thans nog niet gekomen is en ook hier de wijze les in toepassing zal moeten gebracht worden: grijpt als 't rijpt. Laat eerst een geslacht van exegeten zich ontwikkelen, dat in staat is omtrent de critische en exegetische quaesties zelfstandig een oordeel te vellen; een geslacht, dat met vollen eerbied voor het Goddelijk gezag der Schrift vervuld, de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek weet te keuren en te schiften. Dan zal ook het oogenblik gekomen zijn, om als *vrucht* van deze studiën een nieuwe vertaling ter hand te nemen. En ook dan zouden we nog liever aanraden, dat men liever niet een geheel *nieuwe* overzetting gaf, maar er zich toe beperkte onze Statenvertaling te verbeteren, waar dit gebiedend noodzakelijk was. Een herziene uitgave van onze Statenoverzetting zal altoos meer kans hebben bij ons volk ingang te vinden, dan een geheele nieuwe.

Het *Christelijk Comité voor Indië* vraagt ons plaatsing voor de volgende circulaire, die dezer dagen door hem verzonden werd.

L. S.

„Het Christelijk Comité voor Indie" vraagt een oogenblik Uw aandacht voor een zeer gewichtig belang.

Het zal wel geen breed betoog behoeven, hoeseer het noodig is, dat het Christelijk element onder de Europeanen in Indië worde versterkt.

Allereerst is dit eisch met het oog op de propaganda van het Christendom.

Het is een treurig feit, dat er onder de Europeanen in Indië zoo weinigen zijn, die met ons den Christus belijden. Ons Christenvolk moet de propaganda voor het Christendom steunen, niet alleen door voor de Zending zijn gaven te geven, maar ook door — veel meer dan tot nu toe is geschied — van zijn beste zonen af te staan om in Indië een positie te kiezen.

Hiermee is ook een nationaal belang gemoeid. De Christianiseering van Indië is het beste middel om Indië duurzaam aan Nederland te verbinden.

Daarbij biedt dat reusachtig eilandenrijk zoo ruimschoots gelegenheid voor degelijke, flinke, jonge mannen, om zich daar een uitstekende positie te verwerven.

Het Christelijk element onder de Europeanen te versterken is het doel, dat het Christelijk Comité voor Indië beoogt.

Een informatiebureau — adres: Prinsengracht 262 Den Haag — is opgericht, waardoor reeds aan honderden, geheel belangloos, allerlei inlichtingen zijn verstrekt.

Voorts zijn bij „Vada" te Wageningen „Gidsen" uitgegeven en in ruimen getale verspreid, om de aandacht te vestigen op onderscheidene betrekkingen in dienst van het Gouvernement. Een en ander heeft tot resultaat gehad, dat reeds onderscheidene Christelijke jongemannen naar Indië zijn gegaan of zich daartoe voorbereiden.

Bovendien verleent het Comité in den vorm van voorschot steun aan jongelieden, die studeerenvoor den Indischen dienst en zelf daartoe de middelen missen.

Reeds werden zeven jongelieden gesteund met een bedrag van *f* 6400.—. Voor het studiejaar 1912—1913 wachten acht jongelieden op onze hulp.

Zullen wij hen echter kunnen helpen, dan heeft ons Comité ook zelf steun noodig.

Wij hebben een rentelooze leening aangegaan van *f* 20.000.— in aandeelen van *f* 100.—, waarvan we omstreeks *f* 10.000.— hebben geplaatst.

Vanaf 1914 wordt jaarlijks 1/40 van het geplaatste kapitaal afgelost. Die aflossing is behoorlijk gewaarborgd, omdat elk, die voorschot ontvangt, zich verbindt tot terugbetaling en een verzekering moet sluiten ten genoege van het Comité.

Wij kunnen echter niet meer voort.

Onze exploitatiekas heeft reeds een aanzienlijk te kort.

En de voorschotkas raakt ook ledig.

Als we niet krachtig worden gesteund, zullen we onderscheidene, veel belovende jongelingen, die onze hulp inroepen, moeten afwijzen.

Het gevolg daarvan zal wezen, dat zij niet voor Indië kunnen gaan studeeren. Maar dat mag niet. Dat zou zeer tot schade zijn van de goede zaak, die we beoogen.

Het Christelijk element in Indië moet worden versterkt.

Daarom komen we tot U in het belang van ons schoone Indië en vragen U dringend om hulp.

Neem een of meer aandeelen in onze leening, of steun ons met een flinke gave of een jaarlijksche bijdrage.

Het Christelijk Comité voor Indië:

Ds. R. J. W. Rudolph, te Leiden, *Voorzitter*.
C. Versluijs, Notaris te Leiden, *Penningm.*
Prof. Dr. H. Bavinck, te Amsterdam.
H. Bos Kz., te Rotterdam.
Mr. P. E. Briët, te Leiden.
Kapt. F. Brouwer, te Ermelo.
H. Colijn, Minister van Oorlog, Den Haag.
Dr. J. C. v. Es, te Leiden.
Dr. H. Franssen, te Zwolle.
H. W. v. Marle Jr., te Amsterdam.
Mr. V. H. Rutgers, te Hilversum.
Dr. J. G. Scheuker, te Ermelo.
Ds. W. Breukelaar, te Zaandam, *Secretaris.*

Zaandam, Sept. 1912.

Moge dit uitnemende werk, om Christenmannen den weg naar Indie gemakkelijker te maken en zoo zijdelings steun te bieden aan den Zendingsarbeid, krachtige hulp vinden in ons land.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen door ondergeteekende van den heer Dan. Top, gecollecteerd in de Geref. Kerk te Amsterdam, van N. N. *f* 2 50; van den heer A. S. Leijs te Aardenburg, gevonden in de Unie-collecte, *f* 1.

Vriendelijk verzoeken wij onzen scholen, die zoo groote behoefte aan steun hebben, te willen gedenken.

Ds. J. H. HOUTZAGERS.
Kootwijk. *Voorzitter.*

Teestafel.

Dr. A. Noordtzij, De O.-T.ische Godsopenbaring en het oud-Oostersche leven. Rede bij de aanvaarding van het hoogleeraarsambt aan de Rijks-Universiteit te Utrecht den 23sten September 1912. Utrecht, G. J. A. Ruys. — 1912.

Van deze rede, die wij den dag waarop zij werd uitgesproken ontvingen, is reeds in de avondbladen van 23 September een exposé gegeven, dat ook in de Heraut van 29 September is opgenomen en dus bij onze lezers als bekend mag ondersteld.

De omstandigheid echter dat zij uitgesproken is door een der onzen, die daarbij ook buiten onzen kring als wetenschappelijk man is geijkt, maakt een nadere bespreking, zij het dan ook met weglating van het reeds gegeven exposé, niet overbodig.

De heer Noordtzij toch ontving zijn godgeleerde opleiding aan de Theologische School onzer Gereformeerde Kerken te Kampen, waar zijn vader, Prof. M. Noordtzij, de Oud-Testamentische vakken doceerde toen Prof. Bavinck er nog de Gereformeerde dogmatiek gaf. Maar hij studeerde ook aan de Universiteit van Leiden en promoveerde daar tot doctor in de semitische letterkunde, — een van de vijf doctoraten, die de wet op het H. O. van 1876 in de faculteit der letteren en wijsbegeerte verkrijgbaar stelde.

De redenaar van 23 September is alzoo theoloog en philoloog en — wat voor een Oud-Testamenticus, als hoedanig hij ook aan de Rijks-Universiteit te Utrecht is opgetreden, bij den tegenwoordigen stand der O.-T.ische wetenschap een bijkans onmisbaar vereischte mag heeten, semitisch philoloog.

Zooals de gewoonte is bij een oratio inauguralis, begeeft ook met deze de redenaar zich niet in de details van het vak, maar teekent hij in breede trekken de beginselen van zijn wetenschappelijk onderzoek en onderricht.

En Prof. Noordtzij doet dat in deze rede op een wijze, zooals van een doctor in de semitische letterkunde die tevens gereformeerd theoloog is, niet anders te verwachten was.

Het onderwerp zijner rede, waarvan de titel is: De O.-T.ische Godsopenbaring en het Oud-Oostersche Leven, beweegt zich in hoofdzaak op het gebied van de *geschiedenis der Israelitische godsdienst*, een van de onderdeelen van het vak, die hij naast de twee andere: *de Israelitische letterkunde* en *de uitlegging van het oude Testament*, in de Faculteit der godgeleerdheid aan de Utrechtsche Universiteit voortaan zal hebben te doceeren.

Het komt mij voor, dat het ontleenen van zijn onderwerp juist aan dit onderdeel van het vak een gelukkige greep is geweest.

Immers de geschiedenis der godsdienst van Israel staat in verband met de wording van de uit Israel tot ons gekomen canonische schriften, die toch de hoofdschotel zijn van het literaire menu, dat de wet op het H. O. als „Israelitische letterkunde" aandient, en alzoo ook met: de uitlegging dier canonische schriften of de uitlegging van het O. T.

Met toch aan één der twee andere onderdeelen zijn onderwerp te ontnemen, zou de redenaar groot gevaar hebben geloopen van in allerlei details te zijn geraakt; iets wat bij een akademische rede als deze, zooals ik reeds opmerkte, niet alleen ongewoon is, maar wijl zij voor een auditorium was bestemd, dat voor een overgroot gedeelte bestond uit niet-theologen, laat staan O.-Testamentici, ook zeer ongewenscht zou zijn geweest. Zulk een gehoor toch had dan al licht voor de boomen het bosch vergeten. Doch wijl, zeker niet alleen en uitsluitend, maar toch wel voor een goed deel, — de antwoorden op de vragen, die zich bij de O.-Tische studie omtrent wording en uitlegging der canonische schriften voordoen, afhankelijk zijn van den kijk dien men heeft op de wording van den godsdienst van Israel, deed Dr. Noordtzij goed, waar het hem te doen was blijk te geven van wat ik zou willen noemen zijn heuristische en didaktische beginselen, met aan den godsdienst van Israel zijn onderwerp te ontnemen en daarbij dan z'n gehoor van *zijn* kijk op dien godsdienst op de hoogte te stellen.

Dat deze kijk van dien welke anderen daarop hebben verschilt, is bij het subjectieve element dat alle wetenschap kenmerkt, begrijpelijk.

Hangt toch reeds de waarneming van de feiten af van de subjectiviteit van den waarnemer, sterker nog hangt het nadenken over die feiten af van de subjectiviteit van den nadenker. Bij dit zijn nadenken toch laat hij zich, meer of min bewust, beheerschen door die hoogste beginselen die hij, naar het, voor „de praedicaatlooze wetenschap" zoo fnuikende woord van den ouderen Fichte, „ten slotte kiest al naar dat hij 'n mensch *is*".

Ook Noordtzij zelf is het daar goed mee eens, en ook ik acht het mèt hem een niet al te gewaagde onderstelling, dat, — althans wat betreft dat deel van zijn auditorium hetwelk, als hij zelf, genoegzaam vertrouwd is met het wetenschappelijk bedrijf, — zeker bij niemand de gedachte zou heerschen, „als zou eenige wetenschap ontkomen aan den invloed van den subjectieven factor en de onderzoeker zich eerst van zichzelf kunnen ontdoen, voor hij zijn onderzoek aanvangt". Toch ben ik er niet zoo heel zeker op, dat deze gedachte, die Noordtzij „in ieder geval niet meer hujus temporis" noemt, niet nog bij sommigen onder de velen welke toen te Utrecht „de plechtigheid met hun tegenwoordigheid vereerden", zal hebben geheerscht.

De kijk nu dien Dr. Noordtzij heeft op de wording van Israel's godsdienst, hangt op het innigst saam met de tweeërlei omstandigheid, dat hij *is* doctor in de semitische letterkunde en dat hij *is* 'n gereformeerd theoloog.

Aan de eerste omstandigheid, z'n doctor-in-de-semitische-letterkunde-zijn, is het te danken, dat hij vertrouwd is met de documenten waaruit het semitische, d.i. het west-Aziatische of oud-Oostersche cultuurleven gekend wordt; dat hij op de hoogte is van de groote vermeerdering dier documenten sedert de laatste helft der vorige eeuw, „door de opgravingen welke niet alleen in het Nijldal en de Eufraat-Tigrisvlakte maar ook in Palestina, Syrië en laatstelijk in het oude stamland van de Hittiten hebben plaats gehad" (p. 7); en eindelijk dat hij als vakman ook op de hoogte is van wat door het onderzoek van wat dus is opgegraven omtrent het oud-Oostersche leven is aan het licht gebracht en waardoor, zooals hij het uitdrukt, „steeds meer het gordijn (is) weggeschoven, dat eeuwenlang de oud-Oostersche wereld voor ons verborgen heeft gehouden".

„Steeds mèèr" zegt hij heel voorzichtig, dus heelemaal nog niet, en met de nuchtere besonnenheid van den geleerde laat hij op dezen passus van het „steeds-meer-weggeschovengordijn" dan ook onverwijld volgen, dat wij ook nu nog tegenover dat oud-Oostersche leven in vele opzichten staan „als de bergbeklimmer, die wel de omliggende toppen uit een nevelzee ziet oprijzen, maar zich niet altijd een helder beeld kan vormen van de onderlinge verhoudingen waarin deze tot elkander staan". (p. 7). Dit fraaie, aan de Alpensport ontnomen beeld zet hij dan, naar eisch eener akademische redevoering, in het „Begriffliche" wanneer hij eenige regels verder spreekt van: „de onzekerheid, waarin we nog op zoovele punten ten opzichte van het oostersche leven verkeeren".

„Dat men desondanks onder hen, die zich aan de bestudeering van het O. T. hebben gewijd, zoo lang de oogen heeft gesloten gehouden voor de lichtstralen, die van het Oosten uit over onze Schriftbeschouwing en over onze kennis van de geschiedenis van Israëls godsdienst is opgegaan, (p. 7) — is iets wat hij afkeurt, al toont hij ook, door er zelfs twee gronden voor aan te voeren, dat hij er zich allerminst over verwondert. Een mijns inziens wat al te ver gedreven bescheidenheid heeft hier den zoon doen verzwijgen den naam van zijn vader. Prof. M. Noordtzij toch heeft meer dan eens omtrent de genoemde „lichtstralen" ons kennis bijgebracht. Dan, hoe dit zij, ook de zoon heeft evenmin als zijn vader, bij het zich wijden aan de bestudee-ring van het O. T., de oogen voor deze lichtstralen gesloten gehouden, en daardoor heeft hij een kijk gekregen op de O. T. Schrift en den godsdienst van Israel, die van anderer kijk — zoowel van geleerden, welke de realiteit der Godsopenbaring in Israel bevestigen als van hen, die haar ontkennen, — verschilt.

Zijn kijk op, zijn visie van Israel is nu die dat hij het ziet niet als een oud, maar als een„ in betrekkelijken zin veeleer jong volk, opkomend uit het alles behalve primitieve kultuurleven van West Azië en daarmede door duizendvoudige geheimzinnige banden onlosmakelijk verbonden".

Dus Israel zelf en zijn canonische schriften ziende in het milieu van dat oud-Oostersche cultuurleven, wijst hij in het verloop van zijn rede op vele verrassende *overeenkomsten* en bepaaldelijk dan wat „de regeling van het gemeenschapsleven" (p. 18 e. v.) en daarna wat het cultischen leven" (p. 23 e. v.) betreft. O'vereenkomsten, die „ons op menig punt genoodzaakt hebben vroeger gangbare meeningen te herzien" (p. 13).

Maar de kijk dien Dr. Noordtzij heeft op de wording van Israels godsdienst, hangt niet minder saam met de omstandigheid, dat hij is 'n gereformeerd theoloog. Onverholen spreekt hij uit: „Ik aanvaard de realiteit eener bijzondere Openbaring Gods in het midden der menschheid, welke, eerst voor-Israelitisch, zich daarna over Abraham en over Moses heen in Israel concentreert om ten slotte in het Christendom universeel te worden". (p. 9). Daardoor is zijn visie van Israels godsdienst en canonische schriften een andere dan die van hen, welke, als de groot-meester ten onrent op het gebied der moderne O. T.ische wetenschap, nu wijlen Prof. Kuenen, — er niet anders en niet meer in zien dan de vrucht eener „natuurlijke ontwikkeling".

Anders ook dan van hen, welke mèt ons gereformeerden wel de realiteit eener bijzondere openbaring Gods aanvaarden, maar als b. v. de geestverwanten van den Leidschen hoogleeraar Chantepie de la Saussaye, onder die openbaring geen mededeeling van kennis, maar van leven verstaan.

Op p. 10 toch zegt Noordtzij: „Wanneer ik hier van openbaring spreek, doe ik dat in den onder Gereformeerden gangbaren zin, dat wij hier te doen hebben met die actie Gods, waardoor Hij zich in den weg van een historisch geheel van bijzondere middelen doet kennen". (p. 10).

Het is dit gereformeerd beginsel dat zijn denken over Israels godsdienst en de O. T. Schriften beheerscht, terwijl hij daarbij meer dan eens met zooveel woorden verzekert, dat hij niet de „mechanische", maar, wat ook Dr. Kuyper noemt en voorstaat, „de organische inspiratie" der Schrift aanvaardt.

En hoeseer hij door zijn zooeven genoemd gereformeerd beginsel zijn denken laat beheerschen blijkt o.a. uit dezen zin, die in zijn bouw aan Bavinck's wijze van zeggen herinnert, op p 11: „En deze Godsopenbaring in het midden van Israel is zulk een realiteit en staat zoozeer in het centrum, dat wij ons, naar mijn innige overtuiging, den weg tot de kennis en de geschiedenis van dit volk zouden afsluiten, indien wij ze daaruit zouden willen elimineeren."

Zoo kan het dan ook niet anders of bij alle *overeenkomsten* die hij tusschen Israel en zijn oud-oostersch milieu ziet, moet hij ook zien de *verschillen*.

In zijn rede wijst hij daar op.

Eerst weer wat „de regeling van het gemeenschapsleven" en dan weer wat „het Cultische leven" betreft. Iets waarbij dan niet minder verrassend verschil dan overeenkomst in het licht treedt.

Aan het einde van dit deel zijner rede zegt Noordtzij: „Zoo zien wij dus, dat zoowel van het gemeenschapsleven als van het breede terrein, dat wij onder den naam van kultus hebben saamgevat, Israel blijkt voor een aanzienlijk deel op den grondslag te staan van het oud-Oostersche leven. Daarbij is ons echter tevens duidelijk geworden, dat in het midden van dit volk een agens werkt, een macht zich openbaart, welke, voorzoover zij niet verwijdert of wijzigt, die oude vormen beleeft en bezielt en ze tot dragers maakt van gansch nieuwe gedachten; een kracht, welke ondanks menschelijken tegenstand het geheele leven voor zich opeischt."

In het laatste deel zijner rede wijst Noordtzij dan op de O. T.ische gedachte over het *wezen* Gods. „Hier houdt, zoo zegt hij, bij zekere overeenkomst in de namen, alle verdere overeenkomst tusschen Israel en de andere Semitische volkeren op." Hier is de eenheid tegenover de veelheid, het monotheisme tegenover het polytheisme, en uit die eenheid volgt dan ook de geestelijkheid van Israels Godsbegrip.

En wel is het zeker waar, „dat men voor dit geestelijk karakter van Jahwe in het midden van Israels niet altijd oog heeft gehad" (p. 38); iets wat uit Israels verleden en den invloed van de Kanaänitische omgeving is te verklaren, „maar toch heeft dit geestelijk Godsbegrip in het midden van Israel wortel geschoten en dank zij den arbeid der profeten heerlijke vrucht gedragen". Dat het Jahvisme als ethisch monotheisme niet door de Baälim in Israel is verdrongen, dit is, zoo zegt Dr. Noordtzij „echter niet de vrucht van den arbeid der profeten, al is het volkomen juist, dat zij het dieper hebben ingedacht en in zijn verstrekkenden invloed op het het volksleven beter hebben gevoeld, — maar dit is vrucht van de openbaringswerkzaamheid van God!"

Over het optreden van een hoogleeraar op den katheder der O.-T.ische vakken aan de Utrechtsche Universiteit, met dèzen kijk op de geschiedenis van den godsdienst van Israel en zijn canonische schriften, kunnen wij gereformeerden ons verheugen.

Op theologisch gebied toch is hier congenialiteit van beginsel en dit optreden geeft daarbij den indruk, dat Pnor. Noordtzij zich sterk maakt om, ten opzichte van details omtrent wording en uitlegging der O.-T.ische schriften, door daar op te doen vallen de lichtstralen der semitische philologie, althans tot meerdere helderheid te brengen wat voor ons in die details, ook bij de aanvaarding der organische Schriftbeschouwing, nog min of meer duister is.

En dit wekt blijde verwachting.

G.

Uit de Pers.

In de *Zuider Kerkbode* schreef Dr. Kerkhof over de catechisatie 't volgende:

Wij nmaand deed zijn intrede, en nu wordt het hoog tijd, dat het catechetisch onderwijs voor de jeugd der gemeente weer aanvange. Er is een slechte gewoonte in vele onzer Kerken, om met den aanvang der catechisaties nog een maand te wachten. De kerkeraden en predikanten zouden wel doen, indien zij voor het onderwijs nu reeds de catechisatiekamer openstelden en met degenen, die komen, een begin maakten. Van October tot eind April is slechts 7 maanden, waarin dus hoogstens 7 × 4 = 28 uur Catachisatie gegeven kan worden. Zeker niet te veel om onderwijs te ontvangen in de leer der Waarheid. De bloei onzer Kerken hangt voor een groot deel af van het naarstig bezoeken der catechisatie. Dat wordt door de Kerken in onze provincie nog niet genoeg verstaan. De kerken zelven hebben er belang bij, dat haar jeugdige lidmaten goed onderwezen worden.

Met name onze Opzieners moesten voor dit belang een open oog hebben en eenerzijds bij de ouders en anderzijds bij de Dienaren des Woords tijdig en ontijdig er op aandringen, dat zij den aanvang der catechisatie beproeven te vervroegen.

Ook zijn zij, als voorgangers der gemeente, geroepen zelven een goed voorbeeld te geven door voor hun eigen kinderen te begeeren, dat de cathechisaties nu reeds aanvangen, en waar die aangevangen zijn, ze er aanstonds en zoo getrouw mogelijk heen te zenden. Welaan, dat laat in onze Zeeuwsche Kerken nog veel te wenschen over.

Ware het nu maar zoo, dat het geheele jaar door de zoogenaamde huis-catechisatie op den Zondag in alle gezinnen gehouden werd, dan ontvingen de kinderen van hunne ouders tenminste godsdienstig onderricht. Zij als ouders zijn immers in de eerste plaats geroepen, hunne kinderen te onderwijzen krachtens afgelegde belofte bij den Doop. Zij hebben het plechtig beloofd, dat zij hun zaad in het opwassen breeder onderwijzen zouden in de leer des Verbonds. Maar al langer zoo meer is die huiscatechisatie in onbruik geraakt; deels door onkunde van de ouders, deels door minder waarde hechten aan de geestelijke dingen. Dat werkt tot schade van de gezinnen en ook van de kerk in haar geheel. Diepgaande kennis der Waarheid is een witte raaf geworden Een gezonde vaste beschouwing over de fundamenteele stukken der Waarheid treft ge slechts zelden aan. Met een zeer oppervlakkige kennis van de Waarheid stelt menigeen zich tevreden.

En merkwaardig is dit verschijnsel: Wanneer de ouders aan de huis-catechisatie de hand houden, komt er zulk een smaak voor de kennis der waarheid, dat de kinderen zelven verlangen, dat de catechisatie van den leeraar zoo spoedig mogelijk weer zal aanvangen. En omgekeerd, waar de onderrichting van den huisvader verdween, daar raakte ook de kerkelijke catechisatie in de oogen der jeugd al langer zoo meer in oneere. Immers de vaders verwaarloozen dan niet alleen zelven de godsdienstige opvoeding van hun kinderen, maar bekommeren er zich ook al heel weinig om of hun kinderen aan de hand van het catechetisch onderwijs van den leeraar zich oefenen in de kennis der leer die naar de godmin heid is. Inderdaad, dat is een treurig, een bedenkelijk verschijnsel in onze kringen. En de catechisatie wordt vaak door de jeugd zoo zeer als een bijzaak beschouwd, dat allerlei andere vóór gaan: dat men een avond voor zangvereeniging en voor jongelings- of jongedochtersvereeniging vrij moet hebben, spreekt van zelf. Maar er behoeft o zoo weinig in den weg te komen, of de catechisatie wordt verzuimd. Soms veroorloven kinderen zich die vrijheid, maar zonder aan hun ouders verlof te vragen of er hun leeraar mee in kennis te stellen.

Het komt er zoo nauw niet op aan.

Zoo gebeurt het, dat een jongeling zich op maatschappelijk gebied voor het een of ander wil bekwamen, en wanneer de esuren daardoor vallen op den catechisatie-avond, dan spreekt het voor hem immers van zelf, dat die teekenles of schietoefening of die cursus voorgaan. Heel vrijmoedig zegt dan zoo'n Gereformeerd jongmensch: Dominee, ik kan dezen winter niet op de „vraag" komen".

Zoo iets moest bij ons contrabande zijn.

Het is onbegrijpelijk en onverantwoordelijk, dat ouders zoo iets goedkeuren en bevorderen.

Werken is goed. Hard werken is uitnemend. Van der jeugd af aan werken en werken leeren is onze roeping. En tot zijn werk zich bekwamen door gebruik te maken van allerlei middelen, moet ook ieder Gereformeerd jongeling. Maar ten eenenmale verkeerd is het, dat dit beschouwd wordt als het één noodige en als het allernoodigste. De verkeerde geestesstrooming van onzen tijd voert, als we niet oppassen, menig Christenjongeling ook in die verderfelijke richting. Het eerst openbaart zich dat, als de catechisatie op den achtergrond komt te staan. Terwijl die juist op den voorgrond moet staan. Naar de Schriftuurlijke uitspraak: Werkt niet om de spijze, die vergaat, maar om de spijze die blijft tot in het eeuwige leven", en „zoekt eerst het koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden".

Wanneer onze belangen gaan heerschen over onze beginselen, dan begint de afval.

Daarvoor hebben wij allen te zamen te waken.

Vooral de jeugd moet iets anders ingeprent worden, n.l. dat onze beginselen heerschen moeten over onze belangen.

De catechisatie moet in het front komen te staan.

Daar achter allerlei dingen, die op zichzelven goed en nuttig zijn, maar niet den voorrang genieten.

Over dit punt willen we nog meer zeggen. Doch dat een volgend maal. We hopen alvast te vernemen, dat op onderscheidene gemeenten de catechisaties reeds begonnen zijn.

Officieele Berichten.

Classis Breukelen.

Vergadering der classis Breukelen D.V. op de gewone plaats te Breukelen op Donderdag 26 Nov. a.s. des voorm. te 9 ure.

Punten voor het agendum worden ingewacht vóór 6 Nov. a.s. bij den eerstondergeteekende.

De kerkeraad van Wilnis met de saamroeping belast,
W. A. Willemse, *praeses.*
A. Hogerwerf, *scriba.*

Classis Brielle.

De Kerkeraad der Geref. Kerk van Hellevoetsluis bericht, dat de classe Brielle D.V. vergaderen zal te Hellevoetsluis op Woensdag 6 Nov. a.s., gewone tijd en plaats.

Punten voor het agendum worden ingewacht vóór Dinsdag 22 Oct. e.k. bij den scriba, Molenstraat 90, Hellevoetsluis.

Namens den raad der roepende kerk van Hellevoetsluis,
A. Kollaard, *praeses.*
P. van Hartingsveldt *scriba.*

Hellevoetsluis, 14 Oct. 1612.

Classis Dordrecht.

14 November vergadering van de kerken in de classis Dordrecht. Opgaven voor de agenda tot 31 Oct.

Namens den raad der Ger. Kerk te H. I. Ambacht,
H. Meulink, *praeses.*
P. Wilschut, *scriba.*

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft in hare zitting van 16 Oct. benoemd tot hoogleeraar in de ambtelijke vakken c. s. aan de Theologische school Dr. T. Hoekstra, van 's-Hertogenbosch. Met den benoemde stond op de voordracht Dr. J. Hania, van Steenwijk.

A. de Geus, *syn.-scriba.*

Den Haag, 17 Oct. 1912.

Voor Kinderen.

HET GOEDE DEEL.

XXV.

Op en om het kasteel.

Een oogenblik belette de ontsteltenis Otto te antwoorden. Stonden de zaken zoo, en daar was geen twijfel aan, dan bleef voor Frederik V weinig hoop over. Wel kon hij met het zwaard in de hand zijn rechten laten gelden, maar hoe weinig kans was er, dat die erkend zouden worden. Misschien zouden nog enkele vorsten hem steunen, maar intusschen heerschte een vreemde in zijn gebied.

„Ook voor ons Protestantsch geloof", vervolgde heer Koenraad, „ziet het er in de Palts donker uit. 't Is zelfs de vraag of wij in Regensburg en Neurenberg, al zijn dat vrije Rijksteden, geen moeielijkheden zullen krijgen. Maar in elk geval zal Maximiliaan van Beieren geen Evangelische kerk in zijn gebied dulden".

„Maar onze Palts is toch al meer dan zeventig jaar een Evangelisch land; wie kan er aan denken hier de mis weer in te voeren?"

„Dat zal Max wel weten. Hij is een leerling van de Jezuïeten te Ingolstadt, en zij hebben ook hem vervuld met den haat, die hen bezielt jegens alle Protestanten, allereerst de Gereformeerden. Wees er zeker van, dat de nieuwe keurvorst niet zal rusten, vóór alle ketterij uit zijn land is weggedaan.

„Reeds is de tegenhervorming begonnen. Eerst lagen de predikanten en de Protestantsche schoolmeesters aan de beurt. Zij zijn of worden eenvoudig uit hun ambt ontzet en het land uitgewezen. In hun plaats komen overal Roomsche priesters en onderwijzers".

„Is magister Becker ook verjaagd?" vroeg Otto driftig.

„Neen nog niet. Hij behoort tot de slotkapelaans, die in dienst staan van een edelman, en hen heeft men dusver met rust gelaten. Voor hoelang?"

„En wat raadt gij mij nu te doen?" vroeg de jonker mismoedig.

„Wel, vooreerst blijft ge hier, om allerlei in orde te brengen, nu ge zelf heer van Rothenfels wordt. Intusschen moeten we onzen goeden magister raadplegen. Hij heeft bij den loop der zaken evenveel belang als wij, en is een wijs en vroom man tevens. Ik vertrek nu en kom over een maand terug. Uw moeder, die thans bij ons vertoeft, hoop ik mee te brengen".

Op een morgen, kort na zijn aankomst, verliet Otto het kasteel om onverzeld een wandeling te doen. Hij gevoelde behoefte de bosschen, de heuvels en velden eens weer te zien, waar hij gespeeld had in de gelukkige dagen van zijn jeugd, die nu reeds ver, heel ver schenen te liggen. Hij volgde de beek, die dicht voorbij het slot en verder door het bosch stroomde. Alle plekjes hier waren hem wel bekend. Op het eene had hij als kind gespeeld, op een open veld daarginds zich geoefend in het paardrijden, en ver, naar alle kanten strekten zich de heerlijke wandelpaden uit, die hij zoo dikwijls met ouders en vrienden betreden had. Hij genoot ten volle bij de herinnering, al werd die straks gestoord door de droeve gedachte: hoezeer verschilt het heden bij het verleden.

Al voortwandelende over zijn goederen, die zich uren ver uitstrekten — men sprak dan ook van de „onderdanen" van Rothenfels — kwam hij aan een kleine woning. Hij kende die evengoed als de menschen die er in woonden, althans gewoond hadden. Hij had er als kind dikwijls uitgerust, had gespeeld met de kinderen van den boer, of was met dezen meegegaan om de geiten te melken of om hout te hakken in het bosch.

Zou er veel veranderd zijn bij vroeger? Hij moest het eens onderzoeken, en stapte op het huisje aan.

Op zijn kloppen werd de deur geopend, en Otto herkende dadelijk den boer in wiens woning hij zoo vaak geweest was. Gaarne zou hij als vroeger zijn binnengestapt, maar blijkbaar had de landman hem volstrekt niet herkend, wat geen wonder was, daar de jonker van een kind tot een man was opgegroeid, en een vrij zwaren baard droeg. Hij vond het beter den man niet aanstonds te zeggen wie hij was.

„Goede vriend", sprak hij, „kunt ge mij ook zeggen hoever het nog loopen is, van hier naar de Waldnaab?"

„Naar de Waldnaab", antwoordde de boer, „maar dan zijt ge hier niet op den goeden weg".

„Niet, en ik volg toch de beek, die immers in de Waldnaab uitloopt?"

„Jawel. Maar het pad volgt niet altijd den beek en is op sommige plaatsen heel ruw. Ook kan een vreemdeling heel licht afdwalen, en dan is hij vooreerst nog niet terecht".

Otto wist, dat de man gelijk had. Doch het ontging hem ook niet, hoe deze eenigszins schuchter antwoordde, en zijn blik toonde, dat hij achterdocht voedde omtrent den vreemdeling, die hierheen verdwaald was, waar zelden bezoekers kwamen. Otto begon iets te vermoeden, en vroeg daarom verder:

„Wat zou ik dan doen?"

„Indien ge de Waldnaab wilt bereiken, raad ik u, het eerste het beste zijpad links in te slaan. Dat loopt dan spoedig uit op een breeden zandweg, die u naar de rivier brengt. Dan hebt ge nog maar een half uur gaans, van hier af".

Ook dit was juist, en toch gevoelde Otto, dat de man eigenlijk moeite deed, om zich er van af te maken. Doch juist dit prikkelde te meer de belangstelling van den jongen man.